

KAMU POLİTİKALARININ KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİRLEŞİK KRALLIK VE FRANSA ÖRNEKLERİ

The Impact of Public Policies on Corporate Social Responsibility: Case Studies of the United Kingdom and France

Fırat Harun YILMAZ* - Halenur YILMAZ**

Öz

Bu çalışma, Birleşik Krallık ve Fransa'da kamu politikalarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) üzerindeki etkisini incelemekte ve hükümetin KSS uygulamalarını ve raporlamasını şekillendirmedeki rolüne odaklanmaktadır. KSS, yasal yükümlülüklerin ötesine geçen, çevresel, etik ve sosyal sorumlulukları kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Araştırmada, hükümet raporları, KSS politika belgeleri ve akademik çalışmalardan elde edilen ikincil veriler kullanılarak değerlendirme yapılmaktadır. Birleşik Krallık piyasa odaklı ve gönüllü bir yaklaşım sergilerken, Fransa daha devlet merkezli bir düzenleyici model izlemektedir. Farklı idari geleneklere rağmen, her iki ülkenin de şeffaflık, sürdürülebilirlik ve kurumsal hesap verebilirliğe bağlılığı söz konusudur. İki ülkenin politika süreçlerinin uluslararası düzenlemeler ile Avrupa Birliği'nin etkisinde olduğu görülmektedir. Bulgular, kamu politikalarının KSS'nin özellikle raporlama sürecinde etkin olduğunu göstermektedir. Çalışma, sürdürülebilirlik ve hesap verebilirlik için hem kurumsal hem de toplumsal bir araç olarak KSS'nin kamu politikasına entegre edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Çalışmada Birleşik Krallık ve Fransa'da KSS'yi şekillendiren kamu politikası sürecinin diğer ülkeler için iyi uygulama örneği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Birleşik Krallık, Fransa

ABSTRACT

This study examines the impact of public policies on Corporate Social Responsibility (CSR) in the United Kingdom and France, focusing on the role of governments in shaping CSR practices and reporting. CSR is defined as a multidimensional approach that goes beyond legal obligations, encompassing environmental, ethical, and social responsibilities. The study evaluates secondary data obtained from government reports, CSR policy documents, and academic studies. The United Kingdom adopts a market-oriented and voluntary approach, whereas France follows a more state-centered regulatory model. Despite differing administrative traditions, both countries are committed to transparency, sustainability, and corporate accountability. It is observed that the policy processes in both countries are influenced by international regulations and the European Union. The findings indicate that public policies are particularly effective in the CSR reporting process. The study highlights the importance of integrating CSR into public policy as both a corporate and societal tool for sustainability and accountability. It concludes that the public policy processes shaping CSR in the United Kingdom and France serve as good practices for other countries.

Keywords: Public Policy, Corporate Social Responsibility, United Kingdom, France

*Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, firatyilmaz@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2838-5400
**Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, İşletme Bölümü, halenuryilmaz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1219-9622

1.GİRİŞ

Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS), işletmelerin yalnızca hissedarlarının çıkarlarına hizmet etmenin ötesinde toplumun diğer kesimlerine ve çevreye olan etkilerini dikkate alarak faaliyetlerini sürdürmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır (Jiang, 2020). KSS, sosyal, çevresel ve etik boyutları kapsayan çok boyutlu bir yaklaşımdır ve işletmelerin sorumluluklarını, yalnızca hukuki zorunlulukların ötesinde, toplum ve çevreye karşı olan etik yükümlülüklerini de kapsayacak şekilde genişletmeyi amaçlamaktadır (Dahlsrud, 2008). Günümüzde KSS, ekonomik kalkınma, çevre koruma, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi çeşitli boyutlar üzerinden şekillenmekte ve işletmelerin toplum içindeki rollerini yeniden tanımlamalarını sağlamaktadır (Rahman, 2011).

KSS kavramı özel sektör temellidir ve uygulamalar büyük oranda işletmelerin gönüllü girişimleri sonucunda yaygınlaşmaktadır. Son yıllarda kamusal aktörlerin, işletmelerin KSS uygulamalarını teşvik etme ve destekleme konusundaki rolleri, özellikle Avrupa ülkelerinde önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir (Albareda vd., 2007). Hükümetler, işletmelerin çevresel ve sosyal etkilerini yönetmelerini sağlamak üzere KSS politikaları geliştirmekte, bu alandaki düzenlemelerin etkinliğini arttırmaya çalışmaktadır (European Commission, 2011). Bu bağlamda KSS, yalnızca işletmelerin etik sorumluluklarını yerine getirme aracı değil, aynı zamanda kamu politikalarıyla da desteklenen bir dönüşüm aracı olarak öne çıkmıştır (Steurer, 2010).

Araştırmanın temel problemi, kamu politikalarının KSS'yi nasıl şekillendirdiğidir. Bu çalışma, KSS uygulama ve raporlama süreçlerini özel sektör açısından değil, kamu sektörü açısından ele almaktadır. Çalışmada Birleşik Krallık ve Fransa'daki kamu politikalarının KSS üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. KSS'nin kamu politikası ile ilişkisi ülkelerin sosyal, ekonomik ve siyasal yapısına göre farklılık göstermektedir. Birleşik Krallık liberal piyasa ekonomisinin etkisiyle KSS'yi gönüllülük temelli bir yaklaşım çerçevesinde ele alırken Fransa'da hükümet merkezi konumdaki düzenleyici aktördür. Bu kapsamda seçilen örneklerin iki farklı KSS kamu politikası yaklaşımını yansıttığı düşünülmektedir. Her iki ülkede yapılan incelemelerde, diğer ülkeler için örnek teşkil edebilecek önemli unsurların bulunduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmalar kamu politikası çerçevesinde ülkelerin farklı uygulamalarını incelemiştir. Örneğin Steurer vd. (2012) Avrupa genelinde KSS kamu politikasını incelemiştir. Çalışmalarda İtalya ve Birleşik Krallık (Albareda vd., 2006), İtalya, Norveç ve Birleşik Krallık (Albareda vd., 2008), Fransa (Antal ve Sobczak, 2007; Chauvey vd., 2015), Fransa ve Hollanda (Wolniak ve Habek, 2013), Fransa ve Hollanda (Sobczak ve Coelho, 2010) örneklerinde kamu politikasında hükümetin rolü değerlendirilmektedir. Knudsen (2018) Birleşik Krallık ve ABD

üzerinden hükümetlerin uluslararası KSS politikalarına etkisini incelemektedir. KSS'nin özel sektör boyutu yoğun şekilde çalışılmaktadır. Ancak kamu politikalarının bu süreçteki rolüne yönelik yeterli odaklanmanın olmadığı gözlemlenmektedir. Özellikle, farklı yönetim geleneklerine sahip ülkelerin KSS politikalarının nasıl biçimlendiğine dair çalışma sayısı sınırlıdır. Bu çalışma farklı idari geleneğe sahip iki ülkeyi değerlendirerek KSS'nin kamu politikaları ile olan ilişkisini ve bu politikaların etkinliğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Birleşik Krallık ve Fransa'nın KSS politikalarının tarihsel gelişimi, mevcut uygulamaları ve bu politikaların etkinliği ikincil verilerden yararlanılarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda kamu politikalarının KSS üzerindeki düzenleyici rolü vurgulanarak, gelecekteki KSS politikaları ve uygulamaları için çıkarımlar sunulmaktadır.

2. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK VE KAMU POLİTİKASI: TEORİK ÇERÇEVE

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kavramı, işletmelerin yalnızca hissedarlarının kârlılığını artırmanın ötesinde, toplumun diğer alanlarına ne ölçüde ilgi gösterebileceği veya göstermesi gerektiği sorusuna dayanmaktadır. KSS'nin nasıl anlaşılması gerektiği konusunda birçok farklı tanım yapılmış olmakla birlikte, üzerinde uzlaşılan tek bir tanım bulunmamaktadır (Jiang, 2020, s. 28). Çok boyutlu bir kavram olarak kabul edilen KSS'ye ilişkin modern tartışmalar (Wirba, 2024), İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaygınlaşmıştır. KSS, 1980'lerde paydaş yönetimi, 1990'larda ekonomik, etik, yasal ve hayırseverlik boyutlarını içeren KSS piramidi (Carroll, 1991), daha sonraki süreçte ise gezegen, kâr ve insanlar için üçlü bilanço (TBL) çerçevesinde değerlendirilmiştir (Elkington, 1997; Jiang, 2020). Günümüzde KSS, farklı boyutlarda ele alınmaktadır. Bu boyutlar arasında ekonomik kalkınma, etik uygulamalar, çevre koruma, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik, sorumlu davranış, ahlaki yükümlülükler ve kurumsal duyarlılık yer almaktadır (Rahman, 2011, s. 166).

KSS'ye yönelik temel çatışma, işletmelerin tek ahlaki görevinin hissedarların finansal çıkarlarına hizmet etmek olduğunu savunan hissedar önceliği teorisi (Rhee, 2017) ile işletmelerin kurumsal faaliyetlerinden etkilenen farklı paydaşlara karşı daha geniş bir sosyal sorumluluğu olduğunu savunan paydaş teorisi (Parmar vd., 2010) arasındadır. Bu bağlamda, KSS kapsamında işletmelerin yükümlülüklerinin sınırları tartışılmaktadır (Berger-Walliser ve Scott, 2018, s. 174). Frederick vd., (1992), günümüzde işletmelerin

yalnızca kâr elde etmeyi hedeflemenin ötesine geçerek, faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkileri konusunda hesap verebilir olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, Dahlsrud (2008), KSS'yi çevresel, sosyal, ekonomik, paydaş ve gönüllülük boyutlarıyla şekillenen sosyal bir kavram olarak tanımlamaktadır. Bu boyutlar, işletmelerin toplum ve çevre üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. KSS, paydaş katılımı ve etik uygulamalar aracılığıyla yasal yükümlülüklerin ötesine geçen eylemleri kapsamaktadır (Aguinis ve Glavas, 2012).

Dünya Bankası, KSS'yi bir işletmenin çalışanları, aileleri, yerel topluluk ve geniş çerçevede toplum ile çalışarak yaşam kalitesini artırmak ve sürdürülebilir ekonomik gelişmeye katkı sağlama taahhüdü olarak tanımlamaktadır. Avrupa Komisyonu ise bu kavramı, girişimlerin toplum üzerindeki etkilerine yönelik sorumluluğu olarak ele almaktadır. Komisyon, yürürlükteki mevzuata ve sosyal aktörler arasındaki sözleşmelere saygının, bu sorumluluğun yerine getirilmesi için bir ön koşul olduğunu vurgulamaktadır. Bu tanıma göre, KSS kapsamındaki girişimler sosyal, çevresel, etik, müşteri kayguları ve insan haklarını işletme süreçlerine dâhil etmelidir. Burada amaç, topluma yönelik olumsuz etkilerin azaltılması ve paydaşlar için ortak bir değer yaratılmasıdır (European Commission, 2011, s. 6; Popescu ve Popescu, 2019).

Bénabou ve Tirole (2010), KSS'nin temelini, toplumsal çıkarlar için kârdan feragat etmek olarak tanımlamaktadır. Bu fedakârlık için işletmelerin gönüllülük esasına dayalı olarak yasal ve sözleşmesel yükümlülüklerin ötesine geçmesi gerekmektedir. KSS, çalışan dostu olma, çevre dostu olma, etik kurallara bağlılık ve işletmenin bulunduğu yerel topluluğa saygılı olma gibi çeşitli politikaları kapsamaktadır. Bir başka tanıma göre KSS, paydaşların beklentileri ile sosyal, ekonomik ve çevresel performansı dikkate alan, bağlama özgü kurumsal eylem ve politikalar (Aguinis, 2011). Fatima ve Elbanna (2023), KSS'yi işletmelerin KSS değerlerini sürdürülebilir kılmak, farkındalığı artırmak ve KSS stratejilerini hem kurum içinde hem de dışında yaygınlaştırmak amacıyla attıkları çok boyutlu ve çok seviyeli adımlar olarak tanımlamaktadır. KSS uygulamaları, paydaşların kaygılarını giderirken toplumsal refaha katkı sağlamaktadır. KSS, işletmelerin yasal yükümlülüklerinin ötesinde kuruluşlarını farklılaştırma stratejisi olarak da görülmektedir. Buna göre kavram, işletmelerin paydaşlar, toplum ve çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz dışsallıkları sorumlu bir şekilde yönetmelerine odaklanan bir yönetim felsefesi olarak değerlendirilmektedir (Licandro vd., 2023).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS), işletmelerin faaliyetlerinin sosyal, çevresel ve etik etkilerini göz önünde bulundurarak topluma karşı sorumluluk alması gerektiği ilkesine dayanmaktadır. KSS'nin temel amacı, işletmelerin topluma olumlu katkılarda bulunması, çevresel zararları en aza indirmesi ve paydaşlarına karşı sorumlu davranışlar sergilemesidir. Bu süreç, ekonomik kalkınma, etik uygulamalar, çevre koruma, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi boyutlar üzerinden şekillenmektedir. Genel olarak KSS, işletmelerin etik uygulamaları, sosyal, çevresel ve ekonomik meseleleri gönüllü olarak faaliyetlerinde dikkate aldığı, toplumun geneli de dahil olmak üzere çeşitli paydaşların ihtiyaç ve beklentilerini ele aldığı bir yaklaşım olarak tanımlanabilir.

KSS raporlaması, bir işletmenin sosyal, çevresel ve ekonomik eylemlerini ve performansını belgeleme ve açıklama uygulamasıdır. Bu raporlama, işletmenin paydaş beklentilerini yönetirken sürdürülebilir gelişmeye katkıda bulunma taahhüdünü yansıtmaktadır (Olanipekun vd., 2021, s. 425). KSS raporlaması, paydaşların bir işletmenin iklim değişikliği, kaynak tüketimi ve sosyal refah gibi konulara yönelik katkılarını değerlendirmelerine olanak tanıyan bir şeffaflık aracıdır. Aynı zamanda, KSS raporlaması, ticari hesap verebilirliğin kritik bir bileşeni olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu süreçte, işletmeler gönüllü olarak KSS raporları hazırlayarak paydaşların çevresel ve sosyal sorumluluk taleplerini karşılamaktadır (Fortanier vd., 2011, s. 666). KSS raporlama araçları, raporlama süreçlerinde farklı amaçlara hizmet eden çerçeveler, standartlar ve derecelendirme indeksleri olarak tanımlanabilir (Olanipekun vd., 2021).

KSS raporlaması, sürdürülebilirlik raporlaması, finansal olmayan raporlama ve iklim değişikliği raporlaması gibi farklı türlerde ele alınmaktadır. KSS çerçeveleri, işletmelerin sosyal ve çevresel faaliyetlerini raporlarken kullanabilecekleri ilgili rehber ve ilkeleri sağlamaktadır. Bu alandaki en yaygın kabul gören araç, Küresel Raporlama İnisyatifi (GRI) G3 standartlarıdır. Bunun dışında AccountAbility'nin AA1000 standart serileri, Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC) ve İlerleme Raporu (COP) ilkeleri öne çıkmaktadır. Örneğin, AA1000 sürdürülebilirlik güvencesi için ilkelere odaklanarak, paydaş katılımı ve hesap verebilirlik çerçevesinde kuruluşların KSS raporlarının güvenilirliğini artırmalarına yardımcı olmaktadır. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC), işletmeleri strateji ve faaliyetlerini insan hakları, çalışma standartları, çevre koruma ve yolsuzlukla mücadele alanlarındaki evrensel olarak kabul görmüş on ilke ile uyumlu hale getirmeye teşvik etmektedir. Diğer bir standart olan ISO 26000, işletme uygulamalarına sosyal sorumluluk entegrasyonu için rehberlik sağlamaktadır. Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi (DJSI) ve FTSE4Good Endeksi ise KSS raporlaması kapsamında indeks örnekleridir (Fortanier vd., 2011, s. 669; Lal vd., 2022; Olanipekun vd., 2021; Tschopp ve Huefner, 2015; Tschopp ve Nastanski, 2014).

Çeşitli araç ve çerçevelerin geliştirilmesine rağmen, KSS raporlamasında çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Bu zorlukların başında, işletmelerin KSS faaliyetlerini raporlama şekillerindeki farklılıklara yol açan standardizasyon eksikliği gelmektedir. Bu durum, karşılaştırılabilirliğin önünde bir engel teşkil etmekte ve paydaşların işletmelerin eylemlerinin gerçek etkisini değerlendirmesini zorlaştırmaktadır (Bouton vd., 2011, s. 188). Bir diğer zorluk ise, firmaların KSS raporlamasını sosyal ve çevresel sonuçları iyileştirmeye yönelik gerçek bir çabadan ziyade bir pazarlama aracı olarak kullanma eğilimi olan “yeşil göz boyama” faaliyetidir (Fortanier vd., 2011, s. 667).

Kamu politikaları, temelde hükümetlerin yapmayı veya yapmamayı tercih ettiği şey olarak tanımlanmaktadır (Dye, 1987). Pal (2014) kamu politikasını benzer şekilde, kamusal aktörler tarafından belirli bir sorunu veya birbiri ile ilişkili bir dizi sorunu ele almak için seçilen eylem veya eylemsizlik süreci olarak tanımlamaktadır. Toplumsal sorunları çözmeye ve halkın isteklerine yanıt vermeye hedefleyen kamu politikası, belirli bir soruna ilişkin aktör veya aktörlerin yürüttüğü faaliyetler bütünü veya hareketsiz kalma sürecidir (Yıldız ve Sobacı, 2015, s. 17-19). Kamu politikaları, yalnızca tek bir karar veya uygulamadan ibaret olmayıp, çok yönlü bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Bu süreç, belirli bir amaca ulaşmak için alınan kararlar ve uygulamaların bütünüdür. Kamu politikaları genellikle bağlayıcı, zorlayıcı ve kısıtlayıcı özellikler taşır; bu da toplumun tüm kesimlerini, sürece dâhil olsun veya olmasın, doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. Kamu politikaları, hükümetin yanında özel sektör, sivil toplum ve bireylerin de dâhil olduğu çok aktörlü bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kamu politikaları, kapsayıcı bir nitelik taşır ve farklı çıkar gruplarını dikkate alır (Babaoğlu, 2017, s. 513).

KSS uygulamaları ve raporlama süreçleri, genel kabul gördüğü şekliyle gönüllülük temelli ve işletme odaklıdır. Ancak, son yıllarda kamusal aktörler ve sivil toplum kuruluşları da KSS açısından öne çıkmıştır. Zadek (2001), özel sektörün toplumdaki rolünün, çağımızın en önemli ve tartışmalı kamu politikası meselelerinden biri olduğunu ifade etmektedir. KSS, yalnızca özel sektörde benimsenmekle kalmayıp, birçok devlet ve sivil toplum kuruluşu tarafından da yaygın olarak benimsenmektedir (Jiang, 2020, s. 28). Steurer (2010, s. 50-51), kamu politikası açısından hükümetlerin KSS'ye olan ilgisini beş değişkenle açıklamaktadır. İlk olarak, kamusal aktörler, işletmelerin sürdürülebilir kalkınma gibi politika hedeflerine gönüllülük esasıyla ulaşmasını amaçlamaktadır. Ulusal düzeyde politika yapıcılar, her sektörün kendi alanını düzenlemesini bir avantaj olarak görmektedir. Ayrıca, KSS uygulamaları insani gelişim gibi yumuşak dış politika hedeflerine ulaşmada bir araç olarak kullanılmaktadır (Haufler, 2013, s. 29).

İkinci olarak, KSS politikaları, yeni düzenlemelerin siyasi olarak istenmediği veya uygulanabilir olmadığı durumlarda katı yasal düzenlemeler için tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Yumuşak hukuki düzenlemeler, çıkar grupları tarafından daha az direnişle karşılanabilmektedir. Üçüncü olarak, hükümetler geleneksel sosyal ve çevresel düzenlemeleri olumsuz olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle, KSS'nin tanımlanmasında daha aktif bir rol oynamaya ve bağlayıcı olmayan uygulamaları teşvik etmeye çalışmaktadırlar. Dördüncü olarak, KSS'ye ilişkin politikaların “yumuşak” olması, hiyerarşik olmaktan ziyade daha çok ağ benzeri ve birlikte düzenleme biçimindeki yönetim süreçleriyle örtüşmektedir. Son olarak, KSS, özel sektörde farklı aktörlerle olan ilişkileri yönetmeyi de içerdiği için, özel sektör, kamu sektörü ve sivil toplum aktörlerinin ilişkilerini yeniden şekillendirmektedir (Steurer, 2010, s. 51).

KSS'nin şekillenmesinde kamusal aktörlerin rolünün tartışılmaya başlanması, 1990'lı yılların sonlarına doğru olmuştur. Yayınlanan çalışmaların büyük bir kısmı, işletmelerin faaliyetleri sonrasında ortaya çıkan sosyal ve çevresel sorunlara bir yanıt olarak, hükümetlerin KSS'yi teşvik etmek için harekete geçme ihtiyacını vurgulamıştır. İlerleyen süreçte, kamusal aktörlerin rolünü öne çıkaran çalışmaların sayısı artmıştır (Beare vd., 2014, s. 338). Avrupa Komisyonu, KSS tanımını “işletmelerin gönüllülük esasına dayalı olarak benimsediği sosyal ve çevresel faaliyetler” yerine, “işletmelerin toplum üzerindeki etkilerinden sorumlu olması” şeklinde değiştirmiştir. Bu durum, kamu politikasının KSS'ye yönelik düzenlemeler içinde yer aldığı kabul edildiği anlamına gelmektedir (Steurer, 2010). KSS'ye yönelik farklı politika araçları sınıflandırmaları mevcuttur (Beare vd., 2014). Örneğin, Steurer (2010, s. 51) bu araçları bilgi temelli, ekonomik ve yasal araçlar olarak sınıflandırmaktadır. Bilgi temelli araçlar, bilgi aktarımı ve ahlaki ikna yoluyla davranış değişikliği sağlamayı hedeflemekte ve kampanyalar, eğitimler gibi faaliyetleri içermektedir. Ekonomik araçlar (havuç), finansal teşvikler ve pazar dinamikleriyle davranışları etkilemeyi amaçlamaktadır. Vergiler ve sübvansiyonlar bunun örnekleridir. Yasal araçlar (sopa), devletin otoritesiyle istenen davranışları zorunlu kılar; bu araçlar arasında kanunlar ve düzenlemeler yer alır. Benzer şekilde Sarkar (2008), sınıflandırmayı ekonomik araçlar (vergiler, sübvansiyonlar), yasal düzenlemeler (emisyon standartları, izinler) ve gönüllü girişimler (bilgilendirme ve raporlama programları) olarak yapmaktadır.

Tablo 1. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa Yönelik Kamu Politikaları

Hükümetin Rolü	Örnek Düzenlemeler
Zorlayıcı	Minimum standartların tanımlanması, zorunlu raporlama, komuta-kontrol düzenlemesi, yasal ve ekonomik cezalar, işletme yasaları, emeklilik fonları için düzenlemeler, borsa düzenlemeleri, KSS raporlamasına ilişkin yasalar, uyumsuzluk için cezalar
Yumuşak Hukuk Koyucu	Kurumsal yönetim kodları, davranış kuralları, uluslararası ilkelerin uygulanması, KSS raporlaması için kılavuzlar, hayırseverlik faaliyetleri için vergi muafiyetleri, KSS unsurlarını kamu ihale prosedürleriyle ilişkilendirme
Kolaylaştırıcı	Gönüllü ürün etiketleme programları, işletme yönetim sistemleri ve raporlaması için ölçütler ve kılavuzlar, olanak sağlayan mevzuat, finansman desteği, teşvikler oluşturma, farkındalık yaratma, sosyal sorumluluk sahibi yatırımları kolaylaştırma, bilgiye erişim.
Farkındalık Arttırıcı	Ödül programları, bilgi platformları, kampanyalar, eğitim ve kapasite geliştirme önlemleri, kamu kurumlarına yapılan ödemelerin açıklanması, düşük performans gösterenlerin adının açıklanması, etiketleme, araç setleri kamu alımları
Ortak	Çok paydaşlı katılım, kamu-özel ortaklıkları, ortak eylem çabaları, yuvarlak masa toplantıları, KÖİ'lerin teşviki, KSS platformları, kaynakların birleştirilmesi.

Tabloda KSS uygulamaları ve raporlamasına yönelik kamu politika yaklaşımları ile bu politikaların sınıflandırılması yer almaktadır. Kamu sektörünün KSS'nin teşvikindeki ilk rolü, politika yapımcıların izin verdiği veya yasakladığı hususlarla ilgilidir. Zorlayıcı rolünde kamusal aktörler, işletmelerin nasıl çalışması gerektiğine ilişkin düzenleyici bir rol üstlenmektedir (Almatrooshi vd., 2018, s. 1109). Hükümetler, “zorlayıcı” rollerinde yasal çerçeve içerisinde işletme faaliyetleri için asgari standartları belirlemektedir (Fox vd., 2002, s. 3). Bu rolde, kamu politikalarının çerçevesi yasalar, düzenlemeler ve cezalarla belirlenmektedir (Ward, 2004, s. 5). KSS'yi teşvik etmek amacıyla yapılan yumuşak hukuk müdahaleleri ise düzenleyici nitelikte olmayan, esnek müdahalelerdir. Yumuşak hukuk politikalarına örnek olarak BM Küresel İlkeler Sözleşmesi ve OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi gibi evrensel ilkelerin teşviki, kamu alım süreçlerine kurumsal sorumluluk kriterlerinin dahil edilmesi ve KSS konusunda ulusal bir eylem planı hazırlanması gösterilebilir. Zorunlu araçlardan farklı olarak, uzun ve yoğun müzakere süreçleri gerektirmeyen yumuşak hukuk araçları, çeşitli politika alanlarına kolayca uyarlanabilen esnek bir yaklaşım sağlamaktadır. Farkındalık artırıcı araçlar ise hükümetlerin KSS kavramını yaymaları ve işletmelerin bu yaklaşımı benimsemelerini teşvik etmek için kritik bir araçtır. Bu rolde kamusal aktörler, KSS alanında ortak bir anlayış oluşturmayı amaçlamaktadır (Peters ve Röß, 2010, s. 17). “Ortaklık” kavramı, KSS gündeminin temel unsurlarından biridir. Stratejik ortaklıklar, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplumun becerilerini ve katkılarını bir araya getirerek karmaşık sosyal ve çevresel sorunların çözümüne yardımcı olabilir. Kamu sektörü, bu ortaklık rolünde katılımcı, düzenleyici veya kolaylaştırıcı olarak görev alabilir (Fox vd., 2002, s. 5).

Tabloda yer alan kamu politikası rol sınıflandırması, KSS uygulamalarına ilişkin genel bir çerçeve sunmaktadır. KSS uygulamaları, buldukları ülkenin sosyal, ekonomik, idari yapısına göre değişkenlik göstermektedir. Bir ülkede iş dünyasının sorumluluğu olarak kabul edilen bir konu, başka bir ülkede hükümetin, toplumun veya bireylerin sorumluluğu olarak değerlendirilebilir. Bu durum, ABD ve Batı Avrupa gibi birbirine oldukça benzer ülkeler arasında dahi gözlemlenebilmektedir

(Moon, 2007, s. 298). KSS'nin politik önemi, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir ve zaman içinde değişebilir. Bazı ülkeler ve aktörler, KSS'yi hala neo-liberal yaklaşımlar doğrultusunda ele alırken, birçok başka ülke KSS'yi; işletmelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve hükümetlerin güçlerini iş birliği içinde veya bazen çatışmalı bir şekilde test ettiği ortak düzenleyici yapılar olarak tanımlamaktadır (Steurer, 2010, s. 66). Her ülkenin KSS yaklaşımı, politik ve kurumsal yapılar, politik süreçler ve tarzlar, sosyal yapı, gönüllü yaklaşıma verilen önem veya devlet denetiminin kabulü, işletmelerin rolüne dair yerel ve ulusal perspektifler, STK'ların ve sivil derneklerin toplumdaki yeri, eğitim sisteminin türü ve aktardığı değerler, liderlerden beklenenler ve tarihsel gelenekler gibi farklı unsurları içermektedir (Roome, 2005). Bu nedenle, Albareda vd. (2007), ülkelerin ulusal KSS politikalarını incelerken; hükümet kurumlarının KSS politikalarına olan katkıları, uluslararası anlaşmalara ve düzenlemelere verilen destek, farklı formdaki düzenlemeler, KSS örgütsel yapısının merkezi/merkezi olmayan veya yatay/ sektörel olması, çoklu paydaş yaklaşımı, yeni kurumların oluşturulması, süreçteki aktörler, sosyoekonomik, politik ve kültürel bağlam ile idari gelenek değişkenlerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma KSS uygulamaları çerçevesinde kamu politikalarını Birleşik Krallık ve Fransa örnekleri üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda çalışmada ikincil kaynaklardan veri analizi yapılmıştır. İkincil kaynak olarak hükümet raporları, hükümet siteleri, akademik veri tabanları KSS politika belgeleri, akademik araştırmalardan yararlanılmıştır. Metodoloji seçiminin gerekçesi, çalışmanın bu ülkelerdeki KSS politikalarının tarihsel gelişimini ve mevcut uygulamalarını anlamaya; bağlamsal ve düzenleyici çerçevelere dayalı karşılaştırmalar yapmaya odaklanmasına dayanmaktadır. İkincil veri kullanımı, kapsamlı KSS politikaları ve raporlarının mevcut olması ve bu verilerin kamu politikalarının analizine uygun nitelikte olması nedeniyle tercih edilmiştir (Saunders vd., 2023).

Çalışmanın ilk örnekleme Anglo-Sakson idari geleneğine sahip Birleşik Krallık'tır. KPMG (2022) tarafından yapılan sürdürülebilirlik raporlaması ülkeler sıralamasında ilk sırada Birleşik Krallık yer almaktadır. En büyük 100 işletmenin çevresel, sosyal ve yönetim risklerinin raporlamasında ülke işletmeleri ilk sırada yer almaktadır. Yine en yüksek düzeyde karbon hedefinin raporlaması Birleşik Krallıktadır. İkinci örneklem Kıta Avrupası idari geleneğinden Fransa'dır. Fransa çevresel raporlama kapsamında %81 ile beşinci sırada, sosyal raporlama kapsamında %81 ile üçüncü sıradadır. Bu iki ülkenin seçilmesinin temel sebebi, KSS politikalarının gelişimi açısından birbirinden farklı iki model sunmalarıdır. Birleşik Krallık'ta piyasa temelli ve gönüllülük esaslı bir yapı varken, Fransa'da devletin düzenleyici rolü öne çıkmaktadır. Ülkelerdeki KSS politika tasarımı, uygulaması ve sonuçlarıyla ilgili temel unsurları belirlemek amacıyla ikincil veriler değerlendirilmiştir. Çalışmada hükümetlerin KSS'yi şekillendirmedeki rolüne ilişkin bilgiler sunularak bu alanda gelecekte yapılacak çalışmalar için bir temel oluşturulmaktadır.

4. BİRLEŞİK KRALLIK'TA KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK KAMU POLİTİKASI

Birleşik Krallık, KSS'yi kamu politikalarına dahil etmede öncü ülkelerden biridir. Hükümetin KSS politikalarına katılımı, işsizlik ve hastalığa yönelik bildirim yükümlülüğü getiren 1911 tarihli Ulusal Sigorta Kanunu'na kadar dayanmaktadır (Cook, 2003'ten aktaran Chijoke-Mgbame, 2021, s. 413). 1970'li yıllarda ise eşit ücret, iş sağlığı ve güvenliği, cinsiyet ayrımcılığı ve ırk ilişkilerine yönelik yasalar çıkarılmıştır (Idowu ve Towler, 2004, s. 421). Ancak bu dönemde, siyasi zayıflık ve ekonomik durgunluk nedeniyle KSS uygulamaları yaygınlaşmamıştır. İşçi Partisi'nin o dönemdeki yetersizliği sorgulanmış ve 1983 sonrası iktidara gelen Muhafazakar Parti, KSS de dahil olmak üzere devletin düzenleyici rolünü sınırlandırmıştır. Bir süre sonra artan işsizlik ve sosyal huzursuzluklar karşısında, hükümet bu krizlere çözüm bulmak amacıyla KSS alanında düzenlemeler yapma ihtiyacı hissetmiş ve büyük işletmelerden daha fazla sorumluluk almasını talep etmiştir (Albareda vd., 2006, s. 392; Moon, 2004, s. 1; Vertigans, 2015, s. 43).

Kamu politikası olarak KSS, Başbakan Tony Blair'in 1999 yılında sorumlu işletme uygulamalarını teşvik eden "A New Vision for Business" programı ile belirgin hale gelmiştir. 2000 yılında ise Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (DTI) bünyesinde bir alt bakanlık olarak KSS Bakanlığı kurulmuştur (Aaronson, 2003, s. 313; Vertigans, 2015, s. 47). Daha sonra bu birim, İş Dünyası, Enerji ve Kurumsal Sorumluluk Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu bakanlıktaki görevli bakan, KSS politika alanından sorumlu olan alt düzey bir bakandır ve yetkileri kabineye bağlı üst düzey bakanların yetkilerinden daha sınırlıdır. KSS'ye ilişkin bakanlık, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmeleri ve etik ticari uygulamaları teşvik etmeleri konusunda politika geliştirmeyi ve yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Denetim ve standartların geliştirilmesi de bu bakanlığın sorumluluk alanına girmektedir (HM Government, t.y.).

Ülkede 2000-2010 yılları arasında yedi KSS bakanı görev yapmış ve bakanlığın konumu üç kez değiştirilmiştir. Brown ve Knudsen (2012), bu dönemde var olan yapının bütüncül ve kararlı bir kamu politikasından uzak olduğunu belirtmektedir. Zamanla, sistemli bir kurum haline gelen bakanlığın odak alanı, bölgesel gelişme ve yerel istihdamdan uluslararası rekabet ve tanınırlığa evrilmiştir (Brown ve Knudsen, 2012, s. 15; Vertigans, 2015, s. 47). Birleşik Krallık KSS politikasını etkileyen bir diğer faktör, Brexit sürecine kadar olan dönemde Avrupa Birliği üyeliğidir. Kamu politikaları, AB'nin 2011 KSS Stratejisi gibi gelişmelerden etkilenmiştir (Vertigans, 2015, s. 39). AB, üye ülkeler için daha yüksek KSS standartları ve taahhütlerini teşvik etmektedir (Vertigans, 2015, s. 49).

Birleşik Krallık'ta KSS, alternatif kavramlar ile ele alınmaktadır. Kamu politikası geliştirilme sürecinde, zamanla KSS kavramı yerine "kurumsal sorumluluk" kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Yurttaşlık, toplumsal gelişim veya ilişkiler, kurumsal vatandaşlık ve sürdürülebilir gelişme KSS ile ilişkili olarak kullanılan diğer kavramlardır (Vertigans, 2015, s. 38). Bu kavramların kullanımının, KSS'nin gönüllülük temelli eylemlerine vurgu yaparak, ekonomi, çevre ve toplum boyutlarını ön plana çıkardığı belirtilmektedir. Aaronson (2003, s. 309) İngiliz hükümetinin KSS konusunda kararlı bir politikaya sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu çerçevedeki kamu politikaları, özel sektör, sivil toplum ve yasama-yürütme alanındaki politika yapıcılar tarafından kabul edilmekte ve desteklenmektedir.

Hükümetin KSS politikasının amaçları arasında; ekonomik, sosyal ve çevresel fayda sağlayacak işletme faaliyetlerini desteklemek, aktörler ile iş birliği yapmak, yenilikçi yaklaşımları ve iyi uygulama paylaşımını teşvik etmek, performans göstergelerini belirlemek, farkındalığı artırmak ve işletmelerin sosyal-çevresel sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlayacak politika çerçeveleri geliştirmek yer almaktadır (DTI, 2004). Hükümet, bu alandaki rolünü, KSS uygulamalarını teşvik edecek düzenleyici ve mali politikaları geliştirmek olarak tanımlamaktadır.

KSS sürecinde, bir diğer aktör bakanlığa bağlı olan Finansal Raporlama Konseyi'dir (FRC). Finansal Raporlama Konseyi'nin (FRC) amacı, kurumsal yönetim, raporlama ve denetim çalışmalarında standartlar belirleyerek ve bu standartları yerine getirenleri sorumlu tutarak kamu yararına hizmet etmektir. FRC'nin iklim ve çevresel konulara yönelik çalışmalarındaki temel hedefi, şeffaflığı artırmak, işletmelerin iklim ve daha geniş sürdürülebilirlik riskleri ve fırsatlarına ilişkin raporlamasını iyileştirmek, bu alanlardaki yönetim faaliyetlerini ve davranışlarını geliştirmek ve yeniliği teşvik etmektir. Kurum, işletmelerin iklim değişikliği gibi konularda KSS uygulamaları ve raporlamasına rehberlik etmektedir. Ayrıca, FRC bünyesinde Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ESG) stratejisi geliştirilmiş ve bu stratejiyi uygulamak amacıyla bir ESG grubu kurulmuştur (HM Government, 2023, s. 59-60).

Birleşik Krallık'ın KSS politikaları genel olarak gönüllülük temellidir. Hükümet, KSS'nin gelişimi ve teşviki amacıyla yumuşak hukuki düzenlemeler yapmakta ve çok aktörlü ortaklıklar geliştirmektedir. Ayrıca, denetim ve kurumsal yönetim reformlarını piyasa temelli bir yaklaşımla yürütmeyi planlamaktadır. Bu doğrultuda, piyasa katılımcılarının kendi denetim politikalarını şekillendirmelerini teşvik etmektedir. Bu durum, hükümetin doğrudan düzenleyici bir rol üstlenmek yerine piyasanın kendi kendini düzenlemesini desteklediği anlamına gelmektedir (Albareda vd., 2006, s. 3069). Bu gönüllülük temelli yaklaşım, işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmesini teşvik ederken, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi unsurları ön planda tutmaktadır.

Birleşik Krallık KSS politikası geliştirilme sürecinde, kamusal aktörler, sivil toplum ve özel sektör ile sürekli etkileşim halindedir. Örneğin, 2013 yılında İşletme ve İnovasyon Bakanlığı (BIS), KSS uygulamalarıyla ilgili kamuoyu görüşlerini almak amacıyla bir danışma çağrısına çıkmıştır (Chijoke-Mgbame, 2021, s. 413). Üç ay süren bu çağrı sonucunda, beş başlık altında bir rapor sunulmuştur. Raporda, kurumsal sorumluluğun hayırseverlik faaliyetinden çıkıp işletme uygulamalarının bir parçası haline geldiği belirtilmiştir. Ayrıca, işletmelerin farklı büyüklük ve sektörler dikkate alınarak esnek bir KSS yaklaşımı benimseme gereksinimi vurgulanmıştır. Hükümetin önerisi, farklı ölçeklerdeki işletmelerin en iyi uygulamaları paylaşmaları konusunda işbirliği yapılması yönündedir. Raporda, özel sektör ve yerel topluluklar arasında bir iletişim kopukluğu olduğu ifade edilmiştir. Son olarak, hükümetin düzenleyici rolüne dair iki farklı görüş olduğu belirtilmektedir: Bir grup daha sıkı düzenlemelerden yana iken, diğer grup gönüllü ve işletme öncülüğündeki girişimleri savunmaktadır (Chijoke-Mgbame, 2021, s. 413-414; Department for Business, Innovation and Skills, 2014). Rapor, işletmelerin KSS'nin sürekli değişen yapısının farkında olduklarını ve aktörler arası iş birliğine duyulan ihtiyacı gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, devletin kamu politikası çerçevesindeki müdahalesinin işletmeler arası farklılıkları göz önüne alması ve esnek bir KSS politikası belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Chijoke-Mgbame, 2021, s. 414).

Birleşik Krallık'ın düzenleyici finansal raporlama gereklilikleri, Fransa veya Almanya gibi ülkelerden daha kapsamlıdır. Anglo-Sakson ülkelerde birincil paydaş olarak yatırımcılara hesap verebilirlik ön plandadır. KSS uygulamaları ve raporlama süreçlerinde siyasi etkiler düşüktür. Bu ülkelerde işletmelerin yıllık raporlarında çevresel yönetim faaliyetlerine ilişkin bilgilerin açıkça veya dolaylı olarak dahil edilmesi zorunlu kılınmaktadır (Torreggiani ve De Giacomo, 2022, s. 5). Zorunlu raporlama çerçevesine atılan bir adım 2006 tarihli İşletmeler Yasasıdır. Bu yasa ile 2008 tarihli Büyük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Gruplar Yönetmeliği ve 2013 tarihli Stratejik Rapor ve Direktörler Raporu Yönetmeliği, borsada işlem gören işletmelerin yönetici raporlarında sera gazı (GHG) emisyonlarıyla ilgili bilgi raporlamasını zorunlu hale getirmiştir. 2006 tarihli İşletmeler Yasası'na göre borsada işlem gören işletmeler, işlerinin anlaşılabilirliği için gerekli olduğu ölçüde çevresel konular hakkında (faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkisi dahil) yıllık raporlarında bilgi vermek zorundadır. 2017 yılında yürürlüğe giren yeni yasa borsada işlem gören işletmeler, bankacılık ve sigorta işletmeleri ile sigorta piyasası faaliyetleri yürüten herhangi bir işletmenin, mali tablolarıyla birlikte finansal olmayan bilgileri de açıklamasını zorunlu kılmıştır. Bu yasa ile raporlamada çalışanlar, sosyal meseleler, insan haklarına saygı, yolsuzluk ve rüşvet karşıtlığı ile çevresel etki konularına asgari standartlar getirilmiştir. 2019 yılında yürürlüğe giren "The Companies (Directors' Report) and Limited Liability Partnerships (Energy and Carbon Report)" düzenlemeleri, borsada işlem gören işletmeler için yönetici raporlarına yeni yükümlülükler getirmiştir. Bu düzenleme, ortaklıklara Enerji ve Karbon Raporu hazırlama zorunluluğu getirmiştir (Chijoke-Mgbame, 2021, s. 414-415; Deshmukh, 2022). Yine 2019 Yeşil Finans Stratejisi kapsamında zorunlu raporlama ve açıklamaları araştırmak amacıyla bir görev birimi oluşturulmuştur. Hükümet, bu bağlamda 2025 yılına kadar zorunlu açıklama düzenlemelerini uygulamaya koyma taahhüdünde bulunmuştur (HM Government, 2023).

Birleşik Krallık'ta 2024 yılı temmuz ayında yürürlüğe giren yeni yasalar, KSS'yi özel sektörün önceliklerinden biri haline getirmiştir. Bu yasalar çerçevesinde, işletmelerden çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarına dair raporlar sunmaları talep edilecektir. Raporlamada karbon ayak izi, sosyal sorumluluk ve adil çalışma ortamı gibi çeşitli KSS konuları bulunmaktadır. Belirli büyüklükteki işletmeler (2000 ve üzeri çalışana sahip olan veya yıllık geliri en az 200 milyon £ veya bilanço büyüklüğü en az 2 milyar £ olan işletmeler) bu yasalara tabi olmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerde, yıllık cirosu 10,2 milyon £ üzerinde olan veya 51'den fazla çalışana sahip işletmeler de yasa kapsamına alınmıştır (Deshmukh, 2022). Ayrıca, zorunlu kılma çerçevesinde işletmelere "Dayanıklılık Beyanı" gibi yeni raporlama yükümlülükleri getirilmiştir. Bu raporlar, işletmelerin sürdürülebilirlik performansları ve uzun vadeli stratejileri hakkında paydaşlara daha kapsamlı bilgi sunmalarını sağlamaktadır. Birleşik Krallık'ta bazı kamu kurumlarına sera gazı emisyonu veya belirli çevresel konularda raporlama zorunluluğu getirilmiştir. Hükümet, 2019 yılında güncel bir çevre raporlama rehberi yayımlamıştır. Rehber göre hükümet departmanları, bakanlığa bağlı olmayan departmanlar, ajanslar ve bakanlık dışı kamu kurumları, belirli sera gazı emisyonlarını yıllık sürdürülebilirlik performans raporlarının bir parçası olarak raporlamak ve hükümetin yeşil dönüşüm taahhütlerine bağlı kalmalıdır. Ayrıca, ülkede yerel yönetimlerden varlık ve faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonlarını ölçmeleri ve raporlamaları istenmektedir. Son dönemde yaşanan bu gelişmeler, kamu politikasında gönüllülük esasından zorunlu kılma esasına doğru bir değişimin yaşandığını göstermektedir (Hibob, t.y.)

Kolaylaştırıcı rolü kapsamında hükümet, özellikle büyük işletmelerde denetim ve kurumsal raporlamayı güçlendirmek amacıyla kapsamlı reformlar yapmayı planlamaktadır. Denetim, Raporlama ve Yönetişim Otoritesi (Audit, Reporting and Governance Authority) kurularak güvenilir bir denetim ve raporlama sistemi oluşturulması hedeflenmektedir. Bu sistem, yatırımcıların ve diğer paydaşların bu işletmelere olan güvenini artırmayı amaçlamaktadır (HM Government, 2023). Birleşik Krallık'ta KSS politikalarının başarılı bir şekilde uygulanmasında kamu-özel ortaklıkları etkin rol oynamaktadır. Hükümet, özel sektörle birlikte sosyal ve ekonomik kalkınmayı destekleyen projeler geliştirmiştir. Özellikle sosyal olarak geri kalmış bölgelerde, bu kamu-özel ortaklıkları toplumsal kalkınmayı teşvik etmiştir. Yerel yönetimler ile özel sektör arasında kurulan bu ortaklıklar, eğitim, istihdam ve bölgesel kalkınma gibi alanlarda toplumsal fayda sağlamayı amaçlamaktadır (Moon, 2002). Örneğin, çiftçilerin doğal ürün piyasasına katılımını destekleyen politikalar çerçevesinde "Environmental Farmers Group (EFG)" gibi doğal sermaye ticareti kooperatifleri kurulmaktadır. Bu model, yatırımcıların büyük ölçekli işletmelere daha kolay erişebilmesi için çiftçileri bir araya getirmektedir. Bu kamu politikası, çiftçilerin doğa piyasalarına katılımını destekleyerek KSS'yi teşvik etmektedir. Model, gelirlerin adil bir şekilde dağıtılmasını sağlarken çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunmakta ve toplumsal eşitliği desteklemektedir. Böylece kamu politikaları, çevresel faydalar sağlamak ve sosyal sorumluluğu artırmak amacıyla özel sektör ile çiftçiler arasındaki iş birliğini güçlendirmektedir (HM Government, 2023).

Hükümet, KSS politikalarının belirlenmesinde paydaşlarla aktif iletişim içerisinde. Başarılı KSS uygulamalarını teşvik etmek amacıyla çeşitli ödül programları ve teşvik mekanizmaları geliştirilmiştir. Bu programlar, işletmelerin KSS alanındaki başarılarını kamuoyuna tanıtarak onlara rekabet avantajı sağlamaktadır. Ülkede, sosyal sorumluluk projeleri geliştiren işletmelere yönelik ödül programları düzenlenmekte ve bu işletmeler kamu alımlarında öncelikli olarak değerlendirilmektedir. Bu politikalar, işletmelerin sosyal sorumluluk projelerine daha fazla yatırım yapmasını teşvik etmekte ve toplumsal fayda yaratmayı hedeflemektedir (Albareda vd., 2006). Birleşik Krallık'ta KSS, yalnızca sosyal sorumluluk projeleri değil, aynı zamanda çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik stratejileriyle entegre edilmiş bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, Birleşik Krallık hükümeti işletmeleri sosyal sorumluluk faaliyetlerine yönlendirerek toplumsal dayanışmayı artırmayı amaçlamıştır (Moon, 2004).

2023 Yeşil Finans Stratejisi, Birleşik Krallık'ta yeşil yatırımları teşvik etmek amacıyla bir çerçeve oluşturmuş ve işletmelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasını sağlamıştır (Deshmukh, 2022). Bu strateji, işletmelerin yalnızca sosyal sorumluluk değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik alanında da sorumluluk üstlenmelerini teşvik eden politikalar geliştirmektedir. Ayrıca, "Yeşil Finans: Sürdürülebilir Yatırım için Bir Yol Haritası" politika belgesi, yatırımcıların ve tüketicilerin ihtiyaç duydukları sürdürülebilirlik bilgilerine erişimini sağlamak için Birleşik Krallık hükümetinin uzun vadeli stratejisini ortaya koymaktadır. Bu belgede, sürdürülebilirliğe yönelik bilgi açıklamasına ilişkin genel bir çerçeve sunulmaktadır (HM Government, 2023).

5. FRANSA'DA KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK KAMU POLİTİKASI

Fransa, dünyanın en büyük ekonomilerinden biridir. Ülkede artan uluslararasılaşmaya rağmen, Anglo-Sakson ülkelerden farklı bir ekonomik yapı söz konusudur. Bu durum, devlet ile toplum ve özel sektör arasındaki ilişkiyi belirlemektedir. Fransız hükümetleri, kısmen Avrupa Birliği baskısı altında işletmeleri özelleştirse de kamu sektörünün ekonomideki belirleyici rolü devam etmektedir (Antal ve Sobczak, 2007). Maon, (2015, s. 83) sivil toplum ve piyasanın ötesinde, toplumun genel çıkarı için neyin rasyonel olduğunu tanımlayanın devlet olması gerektiği düşüncesinin Fransız devlet anlayışının temeli olmaya devam ettiğini ifade etmektedir.

Zaman içinde Fransa'da kamu sektörünün rolü devlet öncülüğünde kapitalizmden devlet destekli kapitalizme evrilmiştir. Devlet hala aktif olmakla birlikte, rolü azalmıştır (Schmidt, 2003). Daha az müdahaleci olsa da devlet, uygun gördüğü takdirde özel sektörü etkilemekten geri durmamıştır (Schmidt, 2003, s. 536). KSS alanında ise devlet, merkezi bir eğilimle ana aktör konumundadır. Değişim ve uyum süreçlerine ilişkin politikalar devlet tarafından belirlenmektedir (Albareda vd., 2007, s. 403; Charkham, 1995, s. 120). Devletin başkanlığının yanı sıra, toplum için “iyi” olanı sağlama konusunda özel sektöre yönelik bir güvensizlik ve şeffaflık konusunda bir şüphecilik söz konusudur. Fransa'da KSS politikası, devletin rolü ve ekonomik etkenlerin yanı sıra din gibi faktörlerin de aktörlerin beklentilerini ve bakış açılarını şekillendirdiği bir yapıya sahiptir (Antal ve Sobczak, 2007).

Fransa'da tarihsel olarak KSS kamu politikaları gönüllü yaklaşımlar ile şekillenmemiştir. Aktörler, toplumu ve çevreyi dikkate alan politikaların özel işletmelerden ziyade kamu otoritelerinden gelmesini beklemektedir (Beaujolin ve Capron, 2005, s. 107). Bu nedenle KSS politikalarında ana düzenleyici aktör her zaman devlet olmuştur. Ancak, KSS alanındaki düzenlemeler geleneksel ekonomi kuralları (örneğin finansal yasalar) kadar bağlayıcı olmamıştır. Bağlayıcı olarak konulan düzenlemelerle ilgili uygulama ve yaptırım sorunları yaşanmaktadır. Tarihsel süreçte, özellikle 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz ile birlikte sanayi ve finans aktörlerinin artan gücü karşısında sosyal düzenlemeler yapma konusundaki isteklilik artmıştır (Maon, 2015, s. 83). Bu çerçevede, KSS politikasının ilk adımı olarak 1977 yılında zorunlu sosyal raporlama yasası (Loi Relative au Bilan Social de l'Entreprise) çıkarılmıştır. Bu yasa, en az 300 çalışanı olan işletmeler için sosyal bilanço hazırlama zorunluluğunu getirmiştir. Bilançolar; istihdam, ücretler, iş güvenliği ve çalışma koşulları gibi konularda 130 kapsamlı göstergelyi içermektedir. Ancak bu yasanın daha çok yumuşak hukuk statüsünde olduğu ifade edilmektedir (Antal ve Sobczak, 2007; Mangematin, 2013, s. 4).

2001 tarihli yeni ekonomik düzenleme yasası (Loi Relative aux Nouvelles Régulations Économiques), Paris Borsası'nda yer alan büyük işletmelerin sosyal ve çevresel etkilerini yıllık raporlarında (ayrı bir rapor olarak değil) belirtmelerini zorunlu kılmıştır. 2002 yılında çıkarılan bir yönetmelik, bu raporların içeriğini netleştirmiştir. Yönetmelik, çevresel performans, toplumsal katılım, yerel kalkınmaya etkiler, tedarikçi ve yüklenicilerle ilişkiler, insan haklarına saygı gibi konulardaki göstergeleri detaylandırmıştır. Yasaya göre işletmeler, yıllık raporlarında bu göstergelere yer vermeli ve KSS verilerini yatırımcılara ve halka açık hale getirmelidir. Yeni yasa, yalnızca istihdamla ilgili değil, aynı zamanda işletmelerin çevreye etkilerine yönelik düzenlemeleri de içermektedir. Ancak bu yasanın uygulama sürecinde hafif yaptırımlar içerdiği, dolayısıyla yumuşak hukuk olarak değerlendirildiği belirtilmektedir (Antal ve Sobczak, 2007; Mangematin, 2013, s. 57; Maon, 2015, s. 84; Wolniak ve Håbek, 2013).

2010 yılında yürürlüğe giren Grenelle 1 Yasası, yüksek gaz emisyonuna sahip ve 500'den fazla çalışanı olan işletmeler için çevresel raporlamayı zorunlu hale getirmiştir. Bu düzenleme, KSS'yi sürdürülebilir gelişme politikalarına dahil etme çabası olarak değerlendirilmektedir. Fransa'nın bu alandaki çabaları, Avrupa Birliği düzeyinde raporlama standartlarının uyumlaştırılması gerektiğine olan inancı da yansıtmaktadır (Malecki, 2021, s. 122; Wolniak ve Håbek, 2013). KSS kamu politikası alanında bir diğer düzenleme, 1977 yasının devamı olarak çıkarılan ulusal çevre taahhüdü düzenlemesidir (Loi Portant Engagement National pour l'Environnement veya Loi Grenelle 2). Bu yasanın amaçları, finansal olmayan raporlama bilgilerinin kapsamını genişletmek, kamu dışı işletmelerin sorumluluklarını artırmak ve raporlamaya ilişkin üçüncü taraf doğrulaması ile KSS bilgilerinin güvenilirliğini artırmaktır. 257 maddeden oluşan ve 30 yasal düzenlemeyi etkileyen bu yasa, iklim değişikliği ile mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması ve enerji verimliliğine ilişkin önlemleri içermektedir. Ayrıca, yeni zorunluluk yasası entegre raporlamanın kapsamını ve sorumlu işletmelerin sayısını genişletmiştir (Maon, 2015, s. 87).

Morris ve Baddache (2012), söz konusu yasanın KSS politikası çerçevesinde çıkarılan en kapsamlı düzenlemelerden biri olduğunu ifade etmektedir. 2012 yılında çıkarılan yönetmelik ile listelenen işletmeler ve liste dışı işletmeler için ayrı ayrı göstergeler belirlenmiştir. Ancak bu düzenlemeler, yasaya uymama durumundaki yaptırımları açıkça belirtmemektedir. Yasa gerekçelerinde, düzenlemelerin amacı cezalandırmaktan ziyade, yönetim kurulları ve ortaklar arasında yapıcı tartışmalar başlatmak olarak açıklanmıştır (Maon, 2015, s. 87) Chauvey vd. (2015), 2004 ve 2010 yılları arasında KSS açıklamalarının kapsamı ve kalitesindeki değişiklikleri karşılaştırmıştır. Çalışma, KSS raporlamasına ayrılan alanın arttığını, ancak sunulan bilgilerin yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Raporda, raporlama alanı ve kalitesindeki değişikliklerin çoğunlukla meşruiyet temelli değişkenlerle ilişkili olduğu, yani işletmelerin şeffaflıktan ziyade meşruiyet sağlama amacı taşıdığı tespit edilmiştir. Bu durum, işletmelerin yasal zorunlulukları yerine getirmekle yetindiklerini, ancak yeterli bilgi sağlamadıklarını göstermektedir.

Fransa'da, 2013 yılında başbakanlık tarafından küresel KSS eylemlerini teşvik etmek amacıyla bir platform oluşturulmuştur. Bu platform, aktörler arası iletişim ve işbirliğini artırarak KSS politikalarının gelişimine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Platform, kurulduğu yıl Fransız özel sektöründe KSS'yi güçlendirmek amacıyla 20 öneri içeren bir rapor hazırlamıştır. Raporda dört başlık altında genel performans kültürünün geliştirilmesi, finansal olmayan raporlamalara güvenin artırılması ve Fransa'nın uluslararası düzeyde etkisinin yükseltilmesi konuları vurgulanmıştır (Maon, 2015, s. 88). Ayrıca, ADEME Karbon Ayakizi yöntemi gönüllülük esasına dayalı bir yaklaşımdır. Çevre ve Enerji Koruma Kurumu (ADEME) tarafından geliştirilen bu yöntem, işletmelere emisyonlarını hesaplamaları konusunda rehberlik etmektedir (Wolniak ve Håbek, 2013, s. 94).

2015 Paris İklim Antlaşması, Fransa'daki KSS politikalarını etkileyen bir gelişme olmuştur. Ülkede enerji yasasında yapılan düzenlemelerle, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını %40, 2050 yılına kadar ise %75 azaltma taahhüdü verilmiştir. Bu hedefler doğrultusunda, kamu sektörü finans kurumu (Caisse des Dépôts et Consignations), kalkınma ajansı (Agence Française de Développement) ve yatırım bankası (BPI France) öncülüğünde, iklim riski ve karbon nötr ekonomiye geçiş gibi konularda finansal yöntemler ve araçlar geliştirilmiştir. Ayrıca, 2015 yılında kabul edilen enerji dönüşümü ve yeşil büyüme yasası, KSS politikaları doğrultusunda, finansal olmayan raporlamalarda iklim değişikliğinin de ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Malecki, 2021, s. 121-136). Buradan da görüldüğü üzere, Fransa'nın KSS politikaları üzerinde Avrupa Birliği etkisinin yanı sıra uluslararası düzenlemelere uyum da etkin rol oynamaktadır. Fransa, ayrıca Global Compact ve Küresel Raporlama İnisiyatifi (GRI) standartlarına da destek vermektedir (Antal ve Sobczak, 2007).

Fransa'da KSS'nin farklı alanlarına odaklanan çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, cinsiyet eşitliği raporlamasıdır. 2018 yılında yürürlüğe giren cinsiyet eşitliği yasası, en az 50 çalışanı bulunan işletmelere her yıl cinsiyet eşitliği puanlarını hesaplama ve yayınlama yükümlülüğü getirmiştir. Bu puan, her yıl mart ayı itibarıyla yayınlanmak zorundadır ve yükümlülüğe uyulmadığı takdirde, yayınlanmayan her dönem için toplam maaş bordrolarının %1'i oranında para cezası uygulanmaktadır. 2019 yılında kabul edilen İşletmelerde Dönüşüm ve Büyüme Eylem Yasası (PACTE), işletmelerin yönetim kurullarının sosyal ve çevresel konuları dikkate almalarını şart koşturmuştur. Bu yasa, ayrıca işletmelerin tüzüklerinde *raison d'être* (varoluş nedeni) belirlemelerine ve bu amaca uygun sosyal veya çevresel hedefler koyarak bu hedeflerin takibini yapmak için bir görev komitesi oluşturmalarına izin vermektedir. Ancak, düzenlemeye uyulmaması durumunda herhangi bir yaptırım öngörülmektedir. 2017 yılında yürürlüğe giren Kurumsal Gözetim Yasası, insan hakları ihlallerini ve çevresel zararları önlemek amacıyla işletmelerin "gözetim planı" oluşturmalarını zorunlu kılmaktadır. Yasa, yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere karşı yazılı bir ihbar yapılmasına ve bu ihbar sonrasında gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda mahkemeye başvurulmasına olanak tanımaktadır. Ancak, yasanın para cezası içeren kısmı Fransız Yargıtayı tarafından iptal edilmiştir (Ropes & Gray, 2021).

Fransa, AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'ni (CSRD) ulusal yasaya uyarlayan ilk AB ülkesi olmuştur. Bu düzenleme, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) raporlaması konularında yükümlülükler içermektedir ve 2024-2028 yılları arasında kademeli olarak uygulanmaktadır. Düzenleme kapsamında, belirli büyük işletmelerin yanı sıra AB'de düzenlenmiş menkul kıymetlere sahip küçük ve orta ölçekli işletmeler de yer almaktadır. Yeni düzenleme, işletmelerin sürdürülebilirlik konularının iş modellerine etkisini ve bu konuların finansal performanslarını nasıl etkilediğini raporlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu raporlamanın, Fransız Ticaret Kanunu'nun ilgili maddelerine uygun olarak yönetim raporunun ayrı bir bölümünde sunulması gerekmektedir. Düzenlemeye uyulmaması durumunda yaptırımlar söz konusudur. İlgili aktörler (örneğin hissedarlar, çalışanlar, topluluk üyeleri veya müşteriler) mahkemeden düzenlemelerin uygulanması için emir talep edebilmektedir. Bu taleplerin yerine getirilmemesi durumunda para cezası yaptırımı uygulanmaktadır. Ayrıca, belirli işletmelere denetçi veya bağımsız üçüncü taraf atama zorunluluğu getirilmiştir. Denetçiyi görevlendirmeme, denetim sürecinde belgeleri sunmama veya denetimleri engelleme durumunda, işletme yöneticilerine hapis cezası veya parasal yaptırım uygulanmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması yükümlülüğüne uymayan işletmeler, kamu ihalelerinden ve imtiyaz sözleşmelerinden dışlanabilmektedir. Bu dışlama uygulaması 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir (Latham & Watkins, 2024).

Fransa hükümeti, özel sektörün KSS uygulamalarına ilişkin ayrıntılı yasal düzenlemeler getirmiştir. Ancak kamu kurumlarının KSS ve raporlama süreçlerindeki gelişim düzeyi düşüktür. Yasal düzenlemeler, özel işletmelerden çalışanları için sunulması ve raporlanması gereken hakları zorunlu kılarken, bu haklar büyük oranda kamu kurumları ve kamu işletmelerinde çalışan personele sunulmamıştır. Kamu kurumlarına rehberlik etmek amacıyla 2003 yılında Ulusal Sürdürülebilir Gelişim Stratejisi belirlenmiştir. Bu strateji, kamu kurumlarını ilgilendiren KSS hükümlerini içermektedir. Ayrıca, ülkede Eğitim Bakanlığı, KSS'nin üniversite ders müfredatlarına dahil edilmesi, projelerin gerçekleştirilmesi ve farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır (Avetisyan ve Ferrary, 2013, s. 125). Gharbi ve Jarboui (2023), Fransa'da KSS'nin işletmelerin finansal performansını pozitif yönde etkilediğini belirtmektedir. Yazarlar, KSS düzenlemeleri ve hükümetin teşvik politikalarının, işletmelerin KSS'yi benimsemesinde bir araç olabileceğini ifade etmektedir. Çalışmaya göre, Fransa'da KSS kamu politikası halen gelişim sürecindedir ve devletin, KSS konusunda özel sektöre örnek olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak

KSS'nin yasal bir zorunluluk haline gelmesine rağmen, bu yasaların yumuşak hukuk çerçevesinde kalması ve yaptırımların yetersiz olması, KSS'nin tam anlamıyla bir zorunluluk olarak algılanmamasına neden olmaktadır (Mangematin, 2013).

Fransa'da yasal düzenlemelerin etkinliğini azaltan temel sorun, bu yasaların uygulanması ve yaptırım süreçleridir. Fransa'daki kamu politikası, kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) uygulamalarını teşvik etmek amacıyla giderek daha kapsamlı hale gelen politika belgeleri ve çerçevelerle desteklenmektedir. Ancak bu çerçevelerin uygulanmasında düzensizlikler mevcuttur ve tutarlı bir doktrin eksikliği bulunmaktadır. Zaman içinde, güçlü girişimler yasal süreçlerle zayıflamış ve sınırlı ölçüde hayata geçirilmiştir. Bu durum, KSS raporlamasının etkili olabilmesi için yasal çerçevelerin güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, daha fazla işletmenin ekstra-finansal raporlamasının üçüncü taraf doğrulamasına tabi tutulması, raporlamaların güvenilirliğini artırabilir ve bu da paydaşların işletme açıklamalarına olan güvenini yükseltebilir (Maon, 2015, s. 88-89).

Fransa'da ekonomi ve iş dünyası, KSS'yi teşvik etmektedir. Ancak KSS genellikle sosyal ve çevresel bir yardımseverlikle eşdeğer görmektedir. Bu durum, özellikle büyük işletmelerde bile KSS kavramının yanlış anlaşılmasına ve kafa karışıklığına yol açmaktadır. Devletin baskın rolü, özellikle küçük işletmelerin sağlam ve kaynak odaklı KSS taahhütlerinden kaçınmasına neden olmuştur. Devlet öncülüğündeki düzenleyici yapı, KSS'nin yasal yükümlülükler ve idari zorluklarla ilişkilendirilmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, sivil toplumun artan baskısı, iş dünyasının KSS'yi benimsemesini ve daha geniş sosyal ve çevresel konulara odaklanmasını hızlandırmıştır. Ancak, KSS'nin yasal ve gönüllü yönleri üzerine tartışmalar Fransa'da hâlâ diğer ülkelere göre daha yaygındır ve bu muhafazakâr tutum, Fransa'daki KSS uygulamalarının karşılaştığı en büyük zorluklardan biri olarak öne çıkmaktadır (Maon, 2015, s. 89-90).

Kamu politikaları, KSS'nin Fransa'da gönüllü bir uygulamadan zorunlu bir yönetim aracı haline gelmesine katkı sağlamıştır. Ancak bu politikaların uygulanmasında, yasal düzenlemelerin eksiklikleri ve yaptırım zayıflıkları nedeniyle tam bir başarı sağlanamamıştır. Ioannou ve Serafeim (2017), zorunlu açıklama düzenlemelerinin, uygun koşullarda hazırlandığı takdirde Fransa da dahil olmak üzere birçok ülkede işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) bilgilerini açıklama düzeyini artırdığını ifade etmektedir. Sonuç olarak, Fransa'nın KSS politikası, zorunlu açıklama düzenlemeleri yoluyla şeffaflığı ve sürdürülebilirlik hedeflerini teşvik etme çabasını yansıtmaktadır. Ancak bu tür düzenlemelerin, işletmeler üzerinde hem maliyet artırıcı hem de değer yaratıcı etkileri olabileceğinden, politika yapıcılar açısından dengeli bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Fransa'da KSS'nin gelişimi, küreselleşme, yabancı işletmelerin etkisi ve paydaşların artan beklentileriyle dönüşüme uğramaktadır. Fransa'daki kamu politikaları, büyük işletmelerin sürdürülebilir kalkınma politikalarını rekabet avantajı olarak kullanmalarını teşvik etmiş ve KSS'yi stratejik bir unsur haline getirmiştir. KSS'nin başlangıçta yumuşak hukuk olarak değerlendirilmesine rağmen, zamanla zorlayıcı bir yapıya dönüşmüş ve işletmelerin sosyal ve çevresel sorumluluklarını yerine getirmeleri stratejik bir başarı faktörü haline gelmiştir (CSR Europe, 2010, s. 23; Mangematin, 2013).

SONUÇ

KSS politika ve uygulamaları temelde özel sektör ve sivil toplum aktörleri etrafında şekillenmektedir. Ancak son yıllarda kamu politikaları aracılığıyla kamusal aktörlerin KSS uygulama ve raporlama süreçlerindeki rolü belirgin hale gelmiştir. Fransa ve Birleşik Krallık'ta KSS kamu politikalarının analizi iki ülkenin sosyo-politik ve ekonomik bağlamlarından kaynaklanan benzerlikleri ve farklı yaklaşımları ortaya koymaktadır. Birleşik Krallık KSS ve raporlama açısından indekslerde üst sıralarda yer almaktadır. Ülkede KSS ve raporlaması uzun bir geçmişe sahiptir. 1970'li yıllardan sonra gelişen düzenlemeler 2000 sonrasında belirgin hale gelmiştir. Kamu politikası açısından ilk kez bu alanda bir bakanlığın kurulması Birleşik Krallığın öncü konumunu doğrular niteliktedir. Yine bakanlığın altında bir finansal raporlama biriminin (FRC) kurulması bu duruma bir diğer örnektir. Bakanlık düzeyinde başlangıçta istikrarsız bir görünüm arz eden yönetim yapısı zaman içerisinde etkin konuma gelmiştir.

Birleşik Krallık'ta KSS politikası gönüllülük temelinde piyasa tarafından şekillendirilmektedir. Hükümetin temel rolü kolaylaştırıcılıktır. Hükümet ödülleri veya kamusal tanınırlık gibi teşvikler aracılığıyla gönüllü bir şekilde KSS raporlamasına uyumu teşvik etmekte ve yumuşak hukuki düzenlemeler yapmaktadır. FRC gibi birimlerin kurulması Birleşik Krallığın şeffaflık, sürdürülebilirliği teşvik temelinde piyasa temelli bir yönetim yapısını tercih ettiğini göstermektedir. Birleşik Krallık KSS politikası geliştirilme sürecinde, kamusal aktörler, sivil toplum ve özel sektör ile sürekli etkileşim halindedir. Esnek politika yaklaşımı paydaşlardan gelen geri bildirimler neticesinde şekillenmektedir. KSS uygulama ve raporlamasında elde edilen olumlu çıktılar yönetim yapısının etkinliğini göstermektedir. Bu süreçte yaşanan belirgin sorun kamu politika sürecinde kullanılan kavramların (kurumsal sorumluluk, kurumsal vatandaşlık ve sürdürülebilir gelişme) bütünlükten uzak olmasıdır.

Birleşik Krallıkta düzenleyici finansal raporlama gereklilikleri kapsamlıdır. Düzenlemelerde hesap verebilirlik ön plandadır. KSS uygulamaları ve raporlama süreçlerinde siyasetin etkisi düşük düzeydedir. Ülkede gönüllülük esaslı bir kamu politikası yaklaşımı söz konusu iken zorunluluk temelli uygulamalarda gelişmeye başlamıştır. İşletmeler yasasında yer alan emisyon raporlaması, 2017 yılında finansal olmayan raporlamanın belirli işletmeler için zorunlu kılınması, 2019'da getirilen enerji ve karbon raporlaması bu düzenlemelere örnektir. Ülkede KSS politikalarının belirlenmesinde kamu-özel ortaklıkları kritik rol oynamaktadır. Hükümet işletmelerin KSS alanındaki başarılarını kamuoyuna tanıtarak onlara rekabet avantajı sağlamaktadır. Ayrıca, KSS politikalarının belirlenmesinde Avrupa Birliği ve uluslararası düzenlemeler (örneğin, GRI) önemli bir referans noktası olarak alınmaktadır. Genel olarak, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle desteklenen bu model, kamu-özel iş birlikleri ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine odaklanarak işletmelerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamaktadır.

Fransa'da KSS kamu politikasının temel aktörü devlettir. Ülkede devleti toplum ve özel sektöre önceleyen ve gerekli düzenlemeleri devletten bekleyen bir anlayış söz konusudur. Ekonomik yapı devlet destekli kapitalizm olarak nitelendirilmektedir. Devletin rolü özel sektörün kendini düzenleme yeteneğine yönelik şüphe ve güçlü denetime yönelik tarihsel tercihler ile şekillenmiştir. Fransa'da 1970'li yıllarda erken

dönemde devletin KSS alanında yumuşak yasa biçiminde düzenlemesi söz konusudur. Erken dönem düzenlemeler geleneksel finansal düzenlemeler kadar bağlayıcı değildir. 2001 yılında yapılan düzenlemeler zorunluluk içermektedir ancak yaptırım hususunda sorunlar vardır. 2010 yılında KSS kamu politikasının belirleyici olan yasa ve 2012 yılı yönetmeliği Fransa'nın örnek alınabilecek kapsamlı düzenlemeleridir. Fransa'nın zorunlu kılma rolünde yaptığı düzenlemeler işletmelerin KSS uygulama ve raporlama süreçlerini güçlendirmektedir. Ancak yasa ile zorunlu kılma söz konusu olduğunda işletmeler yalnızca yasal gerekliliği yerine getirip yeterli bilgi sağlamaktan kaçınabilmektedir. Bu durum KSS kamu politikalarını belirlenmesinde dikkate alınmalıdır.

Her iki ülke de farklı yöntemlerle de olsa kurumsal hesap verebilirliği, şeffaflığı ve sürdürülebilirliği teşvik etme konusunda ortak hedefleri paylaşmaktadır. Birleşik Krallık piyasa verimliliği ve kurumsal vatandaşlığı vurgularken, Fransa yasal yaptırım ve kamusal hesap verebilirliğe yönelmektedir. Fransa'da, Avrupa Birliği direktiflerine uyum sağlama süreci, daha sıkı çevresel ve sosyal raporlama standartlarının gelişmesine katkıda bulunmuş ve bu durum, ülkenin kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) politikalarının uyumlaştırılmasında etkili olmuştur. 2015 Paris İklim Antlaşması sonrası konulan hedefler, Global Compact, GRI standartlarına düzenlemelerde yer verilmesi bu sürece örnektir. Nitekim Fransa AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'ni (CSRD) ulusal yasaya uyarlayan ilk AB ülkesi olmuştur. Kamu politikası çerçevesinde yapılan KSS düzenlemeleri cinsiyet eşitsizliği, kurumsal gözetim, insan hakları gibi farklı konulara odaklanılmaktadır. Fransa hükümeti, özel sektörün KSS uygulamalarına ilişkin ayrıntılı yasal düzenlemeler getirmiştir. Ancak kamu kurumlarının KSS ve raporlama süreçlerindeki gelişim düzeyi düşüktür. KSS'nin yasal zorunluluk haline getirilmesi uygulamada yaptırım eksikliği ve yasaya uyumsuzluk gibi sorunlar ile karşı karşıyadır. Ancak son dönemdeki gelişmeler (mahkeme talebi, işletme yöneticilerine para, hapis cezaları gibi) yasaların yaptırım gücünün arttırıldığını göstermektedir. Kamu politika sürecinde yaşanan bir diğer sorun yasal düzenlemelerin dağınıklığı ve uygulamada bütünlüğün olmamasıdır. İngiltere'de kurulan bir bakanlık gibi Fransa ve diğer ülkelerinde de benzer bir birim oluşturması kamu politikasının etkinliği açısından faydalı olacaktır.

Bu çalışmada gelişmiş iki ülkedeki KSS kamu politikası irdelenmiştir. Araştırmanın temel sınırlılığı ikincil kaynaklardan yararlanılmasıdır. Gelecek araştırmalar politika geliştirilmesinde kilit roldeki aktörler ile yapılacak görüşmeler ile bu sınırlılığı çözebilir. Gelecek araştırmalarda farklı idari geleneklere sahip ABD, İsveç, Norveç, İtalya, İspanya, Kanada ve Japonya örnekleri incelenebilir. Yine Türkiye'deki durum incelenerek karşılaştırmalı analizler yapılabilir. Gelecek araştırmalar için getirilebilecek diğer öneriler ülkelerin gönüllü ve zorunlu KSS modelleri arasındaki farklılıkların incelenmesi, farklı sektörde KSS uygulamalarına kamu politikası etkisi, gelişmekte olan ülke örneklemelerinin incelenmesi, uluslararası KSS standartlarının etkisinin incelenmesidir.

Birleşik Krallık ve Fransa çevresel ve toplumsal sorumluluğa sahip iş uygulamalarını teşvik etmede KSS'nin önemini kabul ederken, farklı yönetim geleneklerine uygun stratejiler benimsemişlerdir. Birleşik Krallık'ın piyasa odaklı ve gönüllülüğe dayalı yaklaşımı, Fransa'nın devlet odaklı ve düzenleyici modeliyle zıtlık göstermektedir. Bu farklılıklara rağmen, her iki ülke de işletmelerin şeffaflığını, sürdürülebilirliğini ve etik

yönetişimi teşvik eden girişimleri ileriye taşıyarak KSS tartışmalarına katkıda bulunmaktadır. Gönüllü veya zorunlu olması fark etmeksizin kamu politikası süreci özel sektör ve sivil toplum aktörleri ile sürekli etkileşimi gerekli kılmaktadır. Kamu politikasının belirlenme sürecinde uluslararası düzenlemeler ve Avrupa Birliği girişimleri gibi değişkenler de dikkate alınmalıdır. KSS uygulamaları buldukları ülkenin sosyal, ekonomik ve idari yapısına göre değişiklik göstermektedir. Aynı idari gelenekte yer alan ülkelerde dahi uygulama farklılıkları söz konusudur. Ancak ülkelerin iyi uygulama örneklerinden çıkarım yapılabilmesi mümkündür. Çalışma sonucunda her iki ülkenin yaklaşımlarının kamu politikalarının KSS'yi şekillendirmedeki rolü açısından iyi uygulama örnekleri sunduğunu söylemek mümkündür.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem: This research investigates the influence of public policies on Corporate Social Responsibility (CSR). It examines the notion of Corporate Social Responsibility (CSR), which is rooted in the realm of the private sector, through the lens of public policy. The research problem addresses how public policies shape CSR practices and reporting processes. Within this scope, the study analyzes the cases of France and the United Kingdom. These cases are considered examples of good practices. These cases are believed to represent two different public policy approaches to CSR. The insights drawn from these examples are thought to contain practices and approaches that could serve as models for other countries.

Research Questions: The study aims to understand the impact of public policies on CSR in two developed countries with different administrative traditions. Within this framework, the research questions are as follows:

- How do public policies shape CSR practices in the United Kingdom and France?
- How do the impacts of public policies on CSR differ according to administrative traditions of the countries?
- Can insights be derived from best practices concerning the impact of public policies on CSR?

Literature Review: The CSR literature predominantly focuses on the private sector and emphasizes voluntarism. Over the past three decades, public and civil society actors have also gained significance. CSR, with its environmental, social, and economic dimensions, highlights the necessity of businesses considering their impact on society and the environment. The issue of societal and environmental impact legitimizes the role of public policy in this area (Dahlsrud, 2008). The core emphasis of CSR lies in the responsibility of businesses not only to shareholders but also to a broader group of stakeholders (Palmer vd., 2010). In this context, public policies provide a regulatory framework that helps define and encourage corporate responsibility. Public policy has become a tool for shaping and promoting CSR practices (Beare vd., 2014; Zadek, 2001). Governments' roles in public policy processes related to CSR are categorized as coercive, soft-law regulators, facilitators, awareness-raisers, and partners (Almatrooshi vd., 2018; Fox vd., 2002; Peters ve Röß, 2010; Ward, 2004). These roles can generally be divided into voluntary and mandatory approaches. Studies on voluntarism versus enforcement have examined various national implementations (Albareda vd., 2006; 2008; Antal ve Sobczak, 2007; Chauvey vd., 2015; Knudsen, 2018; Sobczak ve Coelho, 2010; Steurer vd., 2012; Wolniak ve Habek, 2013). The private sector dimension of CSR has been extensively studied. However, the role of public policies in this process, particularly in countries with different administrative traditions, remains limited.

Methodology: The research is based on a secondary data analysis method. Government reports, academic studies, and CSR policy documents were utilized. The study compares the United Kingdom's market-oriented, voluntary approach with France's regulatory and state-centered model. The data were analyzed to understand the historical development, current practices, and effectiveness of CSR policies in these countries.

Result and Conclusion: The United Kingdom's CSR policy is market-based and voluntary. The government employs soft-law tools, such as awards and incentives, to support CSR practices. Institutions like the Financial Reporting Council promote CSR policies grounded in transparency and sustainability. However, the varied interpretations of concepts used in policy processes (e.g., corporate citizenship) create conceptual inconsistencies. In contrast, France adopts a state-centered CSR policy based on mandatory regulations. The country directs CSR practices through social reporting laws and compulsory environmental regulations. Nevertheless, inconsistencies in the implementation of legal frameworks and weak enforcement mechanisms undermine their effectiveness. French CSR policies strongly align with international standards and EU directives. The UK's market-oriented approach supports voluntary business-led initiatives, while France's regulatory model offers a more rigid structure for achieving social and environmental goals. Both countries are influenced by international standards and European Union directives. The integration of public policies into CSR processes is critical for promoting sustainability and accountability. The examples of the UK and France provide valuable models of best practices for other countries, showcasing diverse approaches to CSR.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: Fırat Harun YILMAZ - Halenur YILMAZ, çalışmanın tüm bölümlerinde ve aşamalarında katkı sağlamışlardır. Yazarlar esere eşit oranda katkı sunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazarlar ya da herhangi bir kurum/kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: The authors declare that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, the Journal of Public Administration and Policy has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Author Contributions: Fırat Harun YILMAZ - Halenur YILMAZ have contributed to all parts and stages of the study. The authors contributed equally to the study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors and/or any institution.

KAYNAKÇA

- Aaronson, S. A. (2003). Corporate responsibility in the global village: The British role model and the American laggard. *Business and society review*, 108(3), 309-338.
- Aguinis, H. (2011). Organizational responsibility: Doing good and doing well. In S. Zedeck (Ed.), *APA handbook of industrial and organizational psychology* (Vol. 3, pp. 855-879). Washington, DC: American Psychological Association.
- Aguinis, H. ve Glavas, A. (2012). What we know and don't know about corporate social responsibility: A review and research agenda. *Journal of management*, 38(4), 932-968.
- Albareda, L., Lozano, J. M. ve Ysa, T. (2007). Public policies on corporate social responsibility: The role of governments in Europe. *Journal of Business Ethics*, 74, 391-407.
- Albareda, L., Lozano, J. M., Tencati, A., Midttun, A. ve Perrini, F. (2008). The changing role of governments in corporate social responsibility: drivers and responses. *Business ethics: a European review*, 17(4), 347-363.
- Albareda, L., Tencati, A., Lozano, J. M. ve Perrini, F. (2006). The government's role in promoting corporate responsibility: a comparative analysis of Italy and UK from the relational state perspective. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 6(4), 386-400.
- Almatrooshi, S., Hussain, M., Ajmal, M. ve Tehsin, M. (2018). Role of public policies in promoting CSR: empirical evidence from business and civil society of UAE. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 18(6), 1107-1123.
- Antal, A. B. ve Sobczak, A. (2007). Corporate social responsibility in France: A mix of national traditions and international influences. *Business ve Society*, 46(1), 9-32.
- Avetisyan, E. ve Ferrary, M. (2013). Dynamics of stakeholders' implications in the institutionalization of the CSR field in France and in the United States. *Journal of Business Ethics*, 115, 115-133.
- Babaoğlu, C. (2017). Kamu politikası analizine yönelik kavramsal ve kuramsal bir çerçeve. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 511-532.
- Beare, D., Buslovich, R. ve Searcy, C. (2014). Linkages between corporate sustainability reporting and public policy. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(6), 336-350.
- Bénabou, R. ve Tirole, J. (2010). Individual and corporate social responsibility. *Economica*, 77(305), 1-19.
- Berger-Walliser, G. ve Scott, I. (2018). Redefining corporate social responsibility in an era of globalization and regulatory hardening. *American Business Law Journal*, 55(1), 167-218.
- Bouten, L., Everaert, P., Van Liedekerke, L., De Moor, L. ve Christiaens, J. (2011). Corporate social responsibility reporting: A comprehensive picture? *Accounting forum*, 35(3), 187-204.
- Brown, D. ve Knudsen, J. S. (2012). *Visible hands: Government policies on corporate social responsibility in Denmark and the UK*. Paper presented at the Workshop on The Emerging Frontiers for Private and Public
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business horizons*, 34(4), 39-48.
- Chauvey, J.-N., Giordano-Spring, S., Cho, C. H. ve Patten, D. M. (2015). The normativity and legitimacy of CSR disclosure: Evidence from France. *Journal of Business Ethics*, 130, 789-803.

- Chijoke-Mgbame, A. (2021). Corporate Social Responsibility in the UK: Towards a Sustainable Corporate Social Responsibility Performance in the United Kingdom. In S. O. Idowu. (Ed.) *Current Global Practices of Corporate Social Responsibility: In the Era of Sustainable Development Goals*, (pp. 399-417). Springer.
- CSR Europe (2010). *A Guide to CSR in Europe: Country Insights by CSR Europe's National Partner Organizations*. CSR Europe Press.
- Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(1), 1-13.
- Department for Business, Innovation and Skills. (2014). Good for business & society: Government response to call for views on corporate responsibility. Erişim adresi: <https://www.gov.uk/government/publications/corporate-responsibility-government-response-to-call-for-views>
- DTI (2004), *Social Responsibility. A Government Update*. UK Government, Department of Trade and Industry, London
- Dye, T. R. (1987). *Understanding public policy*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Elkington, J. (1997). The triple bottom line. *Environmental management: Readings and cases*, 2, 49-66.
- European Commission. (2011). Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The Economic And Social Committee. Erişim adresi: https://arquivo.pt/wayback/20170823204457mp_/http://www.umic.pt/images/stories/publicacoes6/20110413-communication_en.pdf
- Fatima, T. ve Elbanna, S. (2023). Corporate social responsibility (CSR) implementation: A review and a research agenda towards an integrative framework. *Journal of Business Ethics*, 183(1), 105-121.
- Fortanier, F., Kolk, A. ve Pinkse, J. (2011). Harmonization in CSR reporting: MNEs and global CSR standards. *Management international review*, 51, 665-696.
- Fox, T., Ward, H. ve Howard, B. (2002). *Public sector roles in strengthening corporate social responsibility: A baseline study*. World Bank Washington, DC.
- Frederick, W. C., Davis, K., ve Post, J. E. (1992). *Business and society: Corporate strategy, public policy, ethics*. McGraw-Hill.
- Gharbi, M., ve Jarboui, A. (2023). The moderating effect of dividend policy on the relationship between corporate social responsibility and financial performance: evidence from french context. *International Journal of Economics and Business Administration*, 9(2), 97-114.
- Haufler, V. (2013). *A public role for the private sector: Industry self-regulation in a global economy*. Carnegie Endowment.
- Hibob. (t.y.). UK and EU CSR and ESG laws: What you need to know. Erişim adresi: <https://www.hibob.com/guides/uk-eu-csr-esg-laws/>
- HM Government (2023). *Mobilising Green Investment 2023 Green Finance Strategy* (978-1-5286-3995-8). Erişim adresi: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/643583fb877741001368d815/mobilising-green-investment-2023-green-finance-strategy.pdf>
- HM Government. (t.y.). Parliamentary Under Secretary of State (Minister for Climate Change and Corporate Responsibility). Erişim adresi: <https://www.gov.uk/government/ministers/parliamentary-under-secretary-of-state-minister-for-climate-change-and-corporate-responsibility>

- Idowu, S. O. ve Towler, B. A. (2004). A comparative study of the contents of corporate social responsibility reports of UK companies. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 15(4), 420-437.
- Ioannou, I. ve Serafeim, G. (2017). The consequences of mandatory corporate sustainability reporting. *Harvard Business School research working paper*(11-100).
- Jiang, L. (2020). Definitions of corporate social responsibility. *The palgrave handbook of corporate social responsibility*, 1-20.
- Knudsen, J. S. (2018). Government regulation of international corporate social responsibility in the US and the UK: How domestic institutions shape mandatory and supportive initiatives. *British Journal of Industrial Relations*, 56(1), 164-188.
- KPMG (2022). Big shifts, small steps Survey of Sustainability Reporting 2022 Erişim adresi: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/se/pdf/komm/2022/Global-Survey-of-Sustainability-Reporting-2022.pdf#page=8.09>
- Lal, M., Kumar, R. B., Kumar, A., Saud, H. S. ve Rai, V. K. (2022). Corporate social responsibility, accounting, and auditing: A retrospective review. *International Journal of Accounting, Business and Finance*, 1(2), 48-74.
- Latham & Watkins. (2024). France transposes Corporate Sustainability Reporting Directive into law. Erişim adresi: <https://www.lw.com/admin/upload/SiteAttachments/France-Transposes-Corporate-Sustainability-Reporting-Directive-Into-Law.pdf>
- Licandro, O., Vázquez-Burguete, J. L., Ortigueira, L. ve Correa, P. (2023). Definition of Corporate Social Responsibility as a Management Philosophy Oriented towards the Management of Externalities: Proposal and Argumentation. *Sustainability*, 15(13), 10722.
- Malecki, C. (2021). Corporate Social Responsibility in France: Sustainable Finance, Climate Finance: The French and European Impetus for Sustainable Growth. In S. O. Idowu. (Ed.) *Current Global Practices of Corporate Social Responsibility: In the Era of Sustainable Development Goals* (pp. 121-147). Springer
- Mangematin, Y. (2013). *Management et lois RSE: vers un droit impératif et une opportunité stratégique*. 31ème Université d'Eté de l'Audit Social: De l'Audit Social à l'Audit de la Responsabilité Sociale: la RSE, Renouveau pour la GRH.
- Maon, F. (2015). Commanded Aspirations and Half-Hearted Enactment: The (Yet) Unfulfilled Promises of French-Style CSR. In S. O. Idowu, R. Schmidpeter, ve M. S. Fifka (Eds.), *Corporate Social Responsibility in Europe: United in Sustainable Diversity* (pp. 81-92): Springer.
- Moon, J. (2004). *Government as a driver of corporate social responsibility: The UK in comparative perspective*. (ICCSR Research Paper Series No. 20). Nottingham: International Centre for Corporate Social Responsibility, University of Nottingham
- Moon, J. (2007). The contribution of corporate social responsibility to sustainable development. *Sustainable development*, 15(5), 296-306.
- Morris, J. ve Baddache, F. (2012). The five W's of France's CSR reporting law. BSR. Erişim adresi: https://www.bsr.org/reports/The_5_Ws_of_Frances_CSR_Reporting_Law_FINAL.pdf
- Olanipekun, A. O., Omotayo, T. ve Saka, N. (2021). Review of the use of corporate social responsibility (CSR) tools. *Sustainable Production and Consumption*, 27, 425-435.
- Pal, L. A. (2014). *Beyond policy analysis: Public issue management in turbulent times* (Vol. 5). Toronto: Nelson Education.
- Parmar, B. L., Freeman, R. E., Harrison, J. S., Wicks, A. C., Purnell, L. ve De Colle, S. (2010). Stakeholder theory: The state of the art. *Academy of Management Annals*, 4(1), 403-445.

- Peters, A. ve Röß, D. (2010). *The Role of Governments in Promoting Corporate Responsibility and Private Sector Engagement in Development*. Erişim adresi: https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/news_events%2F8.1%2FUNGCBertelsmannn.pdf
- Popescu, C. R. G. ve Popescu, G. N. (2019). An exploratory study based on a questionnaire concerning green and sustainable finance, corporate social responsibility, and performance: Evidence from the Romanian business environment. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(4), 162.
- Rahman, S. (2011). Evaluation of definitions: ten dimensions of corporate social responsibility. *World review of business research*, 1(1), 166-176.
- Rhee, R. J. (2017). A legal theory of shareholder primacy. *Minn. L. Rev.*, 102, 1951.
- Roome, N. (2005). Pan-European Approach: Some implications of national agendas for CSR. In *Corporate social responsibility across Europe* (pp. 317-333): Springer.
- Ropes & Gray. (2021). Corporate social responsibility compliance in 2021, and beyond—An overview for in-house legal counsel. Erişim adresi: https://www.ropesgray.com/-/media/files/publications/2021/01/20210114_csr_alert.pdf?rev=ec23f929cc0f4c768c38b6699560fb11
- Sarkar, R. (2008). Public policy and corporate environmental behaviour: A broader view. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(5), 281-297.
- Saunders, M. N., Lewis, P. ve Thornhill, A. (2023). *Research methods for business students*. (9th Edition) Pearson.
- Schmidt, V. (2003). French capitalism transformed, yet still a third variety of capitalism. *Economy and society*, 32(4), 526-554.
- Steurer, R. (2010). The role of governments in corporate social responsibility: Characterising public policies on CSR in Europe. *Policy Sciences*, 43, 49-72.
- Steurer, R., Martinuzzi, A. ve Margula, S. (2012). Public policies on CSR in Europe: Themes, instruments, and regional differences. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 19(4), 206-227.
- Sobczak, A. ve Coelho Martins, L. (2010). The impact and interplay of national and global CSR discourses: insights from France and Brazil. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 10(4), 445-455.
- Torreggiani, G. ve De Giacomo, M. R. (2022). CSR representation in the public discourse and corporate environmental disclosure strategies in the context of Brexit. A cross-country study of France, Germany, and the United Kingdom. *Journal of Cleaner Production*, 367, 132783.
- Tschopp, D. ve Huefner, R. J. (2015). Comparing the evolution of CSR reporting to that of financial reporting. *Journal of Business Ethics*, 127, 565-577.
- Tschopp, D. ve Nastanski, M. (2014). The harmonization and convergence of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of Business Ethics*, 125, 147-162.
- Vertigans, S. (2015). Corporate social responsibility in the United Kingdom. In S. O. Idowu, R. Schmidpeter ve M. S. Fifka (Eds.), *Corporate Social Responsibility in Europe: United in Sustainable Diversity* (pp. 37-56): Springer.
- Ward, H. (2004). *Public sector roles in strengthening corporate social responsibility: taking stock* Citeseer.
- Wirba, A. V. (2024). Corporate social responsibility (CSR): The role of government in promoting CSR. *Journal of the Knowledge Economy*, 15(2), 7428-7454.
- Wolniak, R. ve Hąbek, P. (2013). CSR Reporting in France and the Netherlands. *Zeszyty Naukowe Akademii Morskiej w Szczecinie*, 34(106), 91-96.

- Yıldız, M. ve Sobacı, M. Z. (2015). Kamu politikası ve kamu politikası analizi: genel bir çerçeve. M. Yıldız ve M. Z. Sobacı (Ed.), *Kamu politikası: Kuram ve uygulama* (s. 14-43) içinde Adres Yayınları.
- Zadek, S. (2001). *Third generation corporate citizenship: public policy and business in society*. Erişim adresi: https://www.files.ethz.ch/isn/20949/Third_Generation_Corporate_Citizenship.pdf